

20.10.2020

Dnro
2298/00 00 02 00/2020

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 12.10.2020 (e-kirje): KAA 8/2019 vp Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijana tutkija Tapio Keskinen

Asiantuntijalausunto

Eduskunnan maa- metsätalousvaliokunta on viiteviestillään pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa kansalaisaloitteeseen, jossa vaaditaan verkkokalastuskieltoa saimaannorpan levinneisyysalueella.

Pyydettyä asiantuntijalausuntona Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

1 Verkkokalastuksen merkitys kaupalliselle kalastukselle

Saimaan alueella kalastaa vuosittain verkoilla noin 150 rekisteröitynyttä kaupallista kalastajaa, joista 1-ryhmään (tilikauden liikevaihto yli 10 000 €) kuuluu noin 40 kalastajaa. Useat kalastajat vaihtavat pyyntimuotoja vuodenajan ja pyydettävän kalalajin mukaan.

Taloudellisesti tärkein laji kaupalliselle kalastukselle Saimaan alueella on muikku ja toiseksi tärkein kuha. Muikku kalastetaan pääosin troolilla ja nuotalla. Kuhan tärkein pyyntimuoto sen sijaan on verkkokalastus, saaliista noin 95 % saadaan verkoilla ja tästä noin 70 % jääpeitteisenä aikana. Kuhasaaliin arvo kalastajahinnoilla laskettuna (alv 0 %) on noin 750 000 €. Vähittäiskaupassa fileenä tämän saaliin arvo on lähes 2 miljoonaa euroa. Koko maan kuhasaaliista Saimaa tuottaa vuodesta riippuen noin 15–18 %. Hyvät kuhasaaliit ja korkea hinta luovat edellytykset monelle kaupalliselle kalastajalle ympärivuotiseen toimintaan.

Ahvensaaliista verkoilla saadaan hieman vajaa 70 %. Kaupallinen ahvenen kohdistuva verkkopyynti on keskittynyt kesä-syyskuuhun, jolloin saadaan 60 % saaliista. Verkoilla pyydettyä ahven on suurikokoista ja siitä saatava hinta keskimääräistä korkeampi. Verkkokalastuksen merkitys ahvenen kaupallisessa kalastuksessa vaihtelee huomattavasti Saimaan eri osissa.

Myös hauen ja mateen kalastuksessa verkko on tärkein pyyntimuoto. Haukisaaliista 70 % ja madesaaliista 80 % saadaan verkoilla.

2 Verkkokalastuksen merkitys vapaa-ajan kalastukselle

Vapaa-ajankalastuksesta saatavilla olevat tiedot perustuvat kyselytutkimuksiin. Saimaalla on arvioitu olevan lähes 50 000 vapaa-ajankalastajaa, joista kolmasosalla on käytettävissään vapaa-ajanasunto Saimaan alueella, mutta asuvat muualla. Vapaa-ajankalastajien tärkein pyyntimuoto avovesiaikana on verkkokalastus. Pyyntivuorokausia vuodessa vapaa-ajankalastuksesta kertyy noin 4 miljoonaa, joista verkoilla yli puolet. Pyyntivuorokausista lähes puolet kertyy Saimaan lähikuntien maaseudulla asuvien ihmisten kalastuksesta. Poikkeuksena on heinäkuu, jolloin alueella kesäasunnon omistavat vapaa-ajan asukkaat ovat suurin kalastajaryhmä.

Vapaa-ajankalastuksen kokonaissaalis oli 1,6 miljoonaa kg, josta puolet saatiin verkoilla. Vapaa-ajankalastajien muikku- ja siikasaalis saatiin lähes kokonaan verkoilla. Myös kuha-, made- ja lahnasaaliista merkittävä osa saatiin verkoilla.

Noin puolelle vapaa-ajankalastajista kalastus oli tärkeä harrastus. Kyselytutkimusten mukaan kalastuksessa tärkeintä on virkistys, luonnossa oleminen ja yhdessäolo, mutta myös saalis itse hankittuna ruokana. Vähittäiskauppahintojen perusteella Saimaan vapaa-ajankalastajien saaliin arvo olisi 11,4 miljoonaa euroa. Tämä on kuitenkin spekulatiivinen arvio, jota ei missään tapauksessa voida käyttää kuvaamaan vapaa-ajankalastuksen arvoa. Kalastus tuottaa harrastajalleen monenlaisia hyötyjä, jotka eivät ole suoraan rahalla mitattavia.

3 Mahdollisuudet korvata verkkokalastus muilla pyyntitavoilla

Mahdollisia verkon korvaavia pyydyksiä ovat lähinnä erityyppiset rysät ja katiskat. Niiden soveltuvuus verkkopyynnin korvaajaksi riippuu mm. pyydetävästä kalalajista ja vuodenaajasta. Rysät ovat verkkoja huomattavasti kalliimpi investointi eikä niiden käyttöön ole aina mahdollista saada lupia yhtä helposti kuin verkoille.

Kaupallisen verkkokalastuksen tärkein saalis on kuha. Kuhan rysäpyynti on taloudellisesti kannattavaa lämpimien vesien aikaan, mutta syksyllä ja talvella verkkopyynti on ainut mahdollisuus kaupalliseen kuhankalastukseen. Norpan suojelemiseksi on mm. EU:n rahoittamassa monivuotisessa LIFE-projektissa yritetty kehittää kuhan talviaikaista rysäpyyntiä, mutta verkkokalastuksen korvaavaa pyydystä ei ole onnistuttu kehittämään. Myöskään muiden lajien talviaikainen verkkopyynti ei ole korvattavissa muilla nykyään käytössä olevilla kalastusmenetelmillä.

Vapaa-ajankalastajien muikku- ja siikasaalis saadaan verkoilla eikä sitä voida helposti korvata muilla pyyntimuodoilla. Rysät ovat liian kalliita ja työläitä vapaa-ajankalastajan käyttöön verrattuna verkkoon. Vapapyydyksillä saalis jää usein vähäiseksi ja niiden käyttö vaatii todella aktiivista harrastuneisuutta ja ajankäyttöä, johon kaikilla kalastajilla ei ole mahdollisuutta. Talviseen verkkokalastukseen, jonka pääkohteena ovat kuha, hauki ja made, ei ole olemassa vapaa-ajankalastukseen soveltuvia vaihtoehtoja.

4 Mahdollisen verkkokalastuskiellon vaikutukset

Kaiken verkkokalastuksen kieltäminen saimaannorpan levinneisyysalueella aiheuttaisi kaupallisen kalastuksen osalta vakavia vaikeuksia alueellisesti koko elinkeinolle sekä kalakaupalle. Saimaan alueelta pyydetyn kalan tarjonta muikkua lukuun ottamatta niin vähittäiskaupassa kuin alueen ravintoloissakin romahtaisi. Koska talviaikainen verkkopyynti mahdollistaa useille kaupallisille kalastajille ympärivuotisen toiminnan, verkkokalastuksen kieltäminen pakottaisi vaihtoehtoisen toimeentulon etsimiseen. Ammatin harjoittaminen pelkästään avovesikaudella tapahtuvan rysä- tai katiskapyyntin varassa ei useimpien kalastajien kohdalla mahdollista kaupallista toimintaa.

Vapaa-ajankalastuksessa verkkokalastuksen kieltäminen aiheuttaisi saaliin huomattavan aleneman ja muikun sekä siian osalta käytännössä kalastuksen loppumisen. Huomattava osa vapaa-ajankalastuksen saaliista käytetään ravinnoksi omassa taloudessa. Ei ole olemassa arvioita siitä korvaisivatko kuluttajat tämän ostamalla kalaa vai jollain muulla tuotteella.

5 Verkkokalastus ja saimaannorppa

Luonnonvarakeskus ei seuraa norppakannan kehitystä eikä tilastoi saimaannorpan kuolinsyitä. Luonnonvarakeskuksen käsityksen mukaan saimaannorpan tietoon tulleista kuolinsyistä tärkein yksittäinen kuolinsyy on kalanpyydyksuolleisuus ja se kohdistuu erityisesti nuoriin ikäluokkiin. Norpille vaarallisin kalastusväline on kuolinsyytilastojen perusteella verkko, ja valtaosa havaitusta

20.10.2020

Dnro
2298/00 00 02 00/2020

pyydyskuolleisuudesta johtuu vapaa-ajankalastajien verkoista. Verkkokalastusrajoitusten laajetessa alueellisesti ja ajallisesti pyydyskuolleisuus on vähentynyt. Nykyisten rajoitusten voimassa ollessa avovesiaikaisen pyydyskuolleisuuden huippu on ollut heinäkuussa ja jääpeitteen aikaisen helmikuussa. Havaintojen mukaan heikkolumiset talvet heikentävät norppien poikastuottoa lisäämällä poikaskuolleisuutta. Heikoissa lähtöolosuhteissa syntyneet, hitaasti kasvaneet kuutit voivat myös olla alttiita pyydyskuolleisuudelle.

6 Yhteenveto

Luonnonvarakeskus ei näe aloitteen mukaisesti kaiken verkkokalastuksen kieltämistä tarkoituksenmukaisena saimaannorpan levinneisyysalueella. Nykyisillä alueellisesti ja ajallisesti rajatuilla rauhoituksilla saimaannorppakanta on kasvanut ja toisaalta sekä kaupallisen että vapaa-ajan kalastuksen harjoittaminen on ollut mahdollista. Pyyntitapoja ja pyydyksiä edelleen kehittämällä voidaan edistää sekä saimaannorpan suojelua että monipuolista kalavarojen hyödyntämistä. Sivusaaliskuolleisuus on uhkatekijä, johon voidaan halutessa vaikuttaa nopeasti ja tehokkaasti verrattuna esimerkiksi leutojen talvien norppakannalle aiheuttamiin moninlaisiin haittavaikutuksiin. Tämän takia keinoja kalastuksen sivusaaliskuolleisuuden vähentämiseksi tulee etsiä aktiivisesti. Totaalinen verkkokalastuskielto ei kuitenkaan olisi sosiaalisesti kestävä ja saattaisi johtaa jopa kielteiseen asenteeseen saimaannorpan suojelua kohtaan.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet Tapio Keskinen, Mervi Kunnasranta ja Ari Leskelä Luonnonvarakeskuksesta.